

Дворянство як міф про краще життя

Тема комедії «Мартин Боруля» — зображення непереборного прагнення багатих селян здобути дворянський статус.

Ідея — висміювання бездумного прагнення стати дворянином, розвінчування міфу про дворянство як кращий спосіб життя.

Дія трагікомедії **«Мартин Боруля»** відбувається в XIX столітті, коли українське суспільство було поділено на певні класи: дворянство, селянство, міщанство, духовенство. Усі вони мали свої права й обов'язки, однак саме дворяни були основними землевласниками, мали право обіймати державні та військові посади.

Джерело: myslenedrevo.com.ua

Головний герой комедії Івана Карпенка-Карого Мартин Боруля — заможний селянин, має родину, господарство і порядок. І думати не думає про оте дворянство.

Однак унаслідок конфлікту з дворянином Красовським, який назвав його бидлом, Мартина охоплює прагнення «вийти на дворянську лінію». Він ставить собі за мету будь-якою ціною довести, що він також «уродзаний шляхтич».

Для цього він знаходить повіреного Трандалева, щоб той добивався офіційного підтвердження «дворянських прав» Мартина Борулі, витративши на це силу-силенну коштів. Також він заводить у своїй сім'ї «дворянські порядки». Наприклад, Мартин велить дітям називати себе по-новому, по-дворянськи. Або ж Мартин наказує і собі, і членам родини довго спати, хоча від спання йому нудно та й боки болять; планує розвести собак та їздити на полювання; хоче перевести сім'ю на «панську» страву — «кофе».

Комізм ситуації тут досягається через разючу невідповідність між давно усталеним способом життя селянина й омріяною панською шляхетністю.

Щоб вивести своїх дітей на «дворянську лінію», Мартин Боруля, не шкодуючи грошей, утримує сина Степана писарчуком у земському суді.

Дочка Марися і Микола, син іншого багатого шляхтича Гервасія Гуляницького, кохаючи одне одного, вирішують сказати батькам про весілля. Однак Мартин відмовляє Миколі, бо планує видати Марисю заміж за

«благородного жениха» та самозакоханого боягуза — реєстратора з ратуші, тобто дрібного чиновника, Націєвського. Однак через прикре непорозуміння Націєвський ганебно тікає, плани Мартина на вдалий шлюб Марисі зруйновано. Незабаром сина Степана звільняють і він залишається «поза штатом», а тим часом сенат не підтверджує дворянські права.

Довівши до цілковитого провалу честолобні прагнення свого героя, Карпенко-Карий у фіналі комедії показує його протверезіння: Мартин Боруля спалює «дворянські документи».

Усі починання Борулі, спрямовані на досягнення примарного щастя, завершуються поразкою. Інакше й бути не могло, адже для Борулі дворянство — це те, чим зовні можна прикрити своє мужицьке походження, йому не доступні поняття «духовність», «культура», «освіченість», «шляхетність».

У творі засуджується підміна особистісних етичних цінностей (чесність, порядність, працьовитість, кохання) становою належністю чи повагою за чином.

Істину виголошує друг Мартина Гервасій: «Нам дворянство личить, як корові сідло». Дійсно, родина Борулі була щаслива у своєму селянському побуті, і ті нові звичаї, які намагався прищепити Мартин, були їм чужими. Можна бути щасливим лише тоді, коли живеш за покликанням, як того прагне твоя душа. Треба жити для себе, а не намагатися щось комусь довести, в чомусь піднятися над іншими.

Автор утверджує думку про те, що головне не титул, а вміння залишатися порядною, високоморальною людиною у всіх життєвих ситуаціях, відстоювати загальнолюдські моральні цінності, щоб посісти належне місце в суспільстві.

Практичні завдання

Іван Карпенко-Карий висловив таке міркування про Мартина Борулю: *«Згадую Борулю, хоч люди сміються з нього, бо їм здається, що вони не такі чудаки, як Боруля, а коли гарненько придивитися, то й сміятися нічого: хто б не хотів вивести своїх дітей на дворянську лінію, щоб вони не черствий кусок хліба мали?!»*

Як ви ставитеся до прагнень Мартина відстояти свою і родинну честь і гідність?

Якою була поведінка Борулі в процесі боротьби за дворянські права? Що позитивного і що негативного було в таких діях?

Що додатково почитати й подивитися?

- «Мартин Боруля». Вистава Тернопільського театру. Частина перша.
URL: <https://www.youtube.com/watch?v=60TJzDAAD8A>.
- «Мартин Боруля». Вистава Тернопільського театру. Частина друга.
URL: <https://www.youtube.com/watch?v=RE3ylchn-KO>.
- «Мартин Боруля». URL: <https://www.youtube.com/watch?v=ZqzhP3G8RwU>.
- Аудіо «Мартин Боруля». Підготовка до ЗНО.
URL: https://www.youtube.com/watch?v=qf_faICUYF4.